

Independența de stat a României oglindită în colecția de medalii a Muzeului Județean Aurelian Sacerdoțeanu Vâlcea

Tiberiu Aniniș
tiberiuaninis@yahoo.com

O scurtă privire asupra originii și importanței medaliei ne relevă faptul că la început aceasta s-a confundat cu moneda. În toate timpurile monedele au avut și rolul de a comemora faptele și evenimentele mai însemnate. În antichitate, când încă nu apăruse deprinderea de a se bate medalii, monedele erau folosite în acest scop pe o scară mai largă decât în timpurile moderne.

Prima monedă cu caracter comemorativ este considerată a fi piesa de 10 drahme (decadrahmă) bătută de atenieni în urma victoriei de la Maraton (490 î. H.).

Românii, spre deosebire de greci, care comemorau succesele militare prin emisiuni monetare speciale folosind numai piesele mari cu putere circulatorie, celebrau numai evenimentele importante (în special cele militare) prin emisiuni de monede de toate tipurile (aur, argint și bronz), toate cu valori specifice de circulație, precum și prin alte piese deosebite care au luat mai târziu numele de medalioane. Nefiind menite să circule ca monede, acestea se acordau ca recompense sau cadouri personalităților marcante ale vremii. Însă toate aceste monede și medalioane nu erau altceva decât medalii comemorative de mai târziu. Deoarece pe suprafața redusă a monedei nu se puteau ilustra pe larg opere de artă sau evenimente istorice mai importante, s-a trecut mai târziu la emiterea de medalii.

Faptul că medalie derivă din monedă ne-o dovedește însăși forma ei, inscripția prin care se dau explicații asupra reprezentărilor de pe ea și, în plus, materialul folosit: aur, argint, bronz și altele. Numele de medalie derivă din cuvântul latinesc *metallum*, trecut după aceea la italieni sub denumirea de *medaglia*, la francezi în *medaille*, termen preluat apoi și în limba română.

Ca o concluzie, reiese că medalie este o piesă de metal în forma monedelor, cu reprezentări pe una sau ambele fețe, turnată sau bătută, după un model realizat de un artist plastic (sculptor), care nu are însă putere circulatorie.

Medaliile sub formă de dreptunghi sau poligon, cu reprezentări pe una sau ambele fețe, poartă numele de plachete.

Cu timpul pe aversul medaliilor încep să fie redată chipuri reale sau orice altceva, iar pe revers sunt indicate evenimentele cu ale căror ocazii s-au emis medaliile respective.

Turnarea medaliilor s-a practicat până în secolul XVI, după care s-a trecut la baterea lor după aceleași procedee întrebunțate la baterea monedelor.

La noi în țară primele monede cu atribut de medalie, care comemorau evenimente desfășurate pe teritoriile locuite de popoarele antice, sunt medalioanele romane bătute în timpul războaielor daco-romane și apoi în perioada stăpânirii romane.

Prima medalie bătută în Țara Românească este considerată a fi medalie de aur a lui Mihai Viteazul, piesă comemorativă de 5 și 10 ducați, emisă probabil în urma victoriilor raportate asupra lui Eremia Movilă, când a fost împuternicit de către împăratul Rudolf al II-lea ca „loctiitor al Transilvaniei”¹.

¹George Buzdugan, Gheorghe Niculiță, *Medalii și plachete românești. Memoria metalului*, Editura Științifică, București, 1971, p.23

În cadrul colecțiilor Muzeului Județean Vâlcea un loc însemnat îl ocupă – datorită numărului mare de piese, originalității, varietății și rarității unora dintre ele – colecția de medalii, plachete și decorații.

Constituită prin achiziții și donații, colecția de medalii românești însumează 846 de piese. Încă nestudiată până în prezent, ea oferă cercetătorului un bogat material de investigație, prilej de formulare a unor interesante concluzii, istoricul descoperind în aceste documente de metal noi dovezi privind ecoul unor anumite evenimente petrecute în epocă.

În cele ce urmează, ne propunem a consemna câteva din constatările unei prime cercetări a medaliilor românești având ca subiect independența de stat a României. Prezentarea pieselor o vom face în funcție de anul emiterii.

Dobândirea independenței țării noastre față de Poarta Otomană, proclamată la 9 mai 1877 și consfințită prin victoriile armatei române pe câmpurile de bătălie din Bulgaria, s-a dovedit a fi un eveniment istoric cu urmări deosebit de importante în evoluția statului și a societății românești în perioada următoare. Independența a fost cântată de poeți și de compozitori, a fost imortalizată în opere de artă de artiștii plastici ai vremii.

Sacrificiile eroice ale soldaților în luptele de la Grivița și Plevna, de la Smârdan și Rahova, ale tuturor celor care au contribuit într-un fel sau altul la realizarea dezideratului de secole al poporului român au fost înscrise și în memoria eternă a metalului. Cu toate că au fost imortalizate pe numeroase medalii și plachete bătute mai târziu, totuși ele se constituie în adevărate documente care păstrează vie memoria acelor zile de măreție națională.

Acest eveniment se regăsește în colecția de medalii a muzeului cu o serie de piese importante, cea dintâi fiind emisă chiar în anul 1878. Pentru a omagia și cinsti eforturile făcute de persoanele civile care au îndeplinit servicii însemnate pe lângă armată în timpul războiului de independență, la 5 iunie 1878 s-a instituit medalia cu toartă „Apărătorilor Independenței”. Mai târziu aceasta a fost atribuită atât unor militari de carieră, cât și ofițerilor și gradelor inferioare din gărzile orașenești care au înlocuit, pe o perioadă mai îndelungată, armata la paza orașelor țării în timpul războiului. Această medalie are pe avers un tablou alegoric: o femeie călcând pe trofee (steaguri și arme), ținând în mâna dreaptă întinsă o coroană de lauri, iar în stânga o spadă cu vârful în jos; în spatele personajului feminin, victoria înaripată ține un drapel încununat cu lauri; în stânga femeii, o acvilă² (fig. 1a).

Aceste elemente semnificau faptul că România (țara ce conserva în semn de continuitate simbolul roman – acvila), călcând peste trofee de război, răsplătește cu lauri pe eroii neamului, în timp ce victoria încununază steagurile tricolore care s-au acoperit de glorie pe câmpurile de luptă.

Reversul medaliei are gravată inițiala încoronată a principelui Carol și denumirea acesteia: APĂRĂTORILOR INDEPENDINȚEI ÎN RESBELUL 1877 – 1878. Totul este înconjurat de o ghirlandă din frunze de laur și stejar. Medalia, bătută în bronz după macheta gravorului Falot, are diametrul de 30 mm, iar panglica este de culoare albastră, cu câte trei dungii (roșu-galben-roșu) la margini (fig. 1b).

În 1881, după proclamarea regatului României (14/26 martie), pentru cinstirea victoriilor armatei române în războiul pentru dobândirea independenței a fost emisă o medalie comemorativă. Modelată după macheta gravorului W.Kullrich, medalia bătută din bronz, cu un diametru de 85 mm, reprezintă și o deosebită lucrare artistică.

² P. V. Năsturel, *Medaliile și decorațiunile române*, București, 1901, apud Maria Dogaru, *Aspirația poporului român spre unitate și independență oglindită în simbol. Album heraldic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 130

Aversul medaliei are imprimată efigia regelui Carol I și legenda circulară CAROL I REGE AL ROMÂNIEI (fig. 2a). Pe revers, într-un cerc central, este o alegorie reprezentând România victorioasă ținând în mâna dreaptă ridicată o cunună de lauri, iar cu stânga sprijinind scutul cu stema României; în planul doi, la dreapta, un pedestal pe care se află coroana de oțel a României și datele reprezentative: 1877 – 1878, 1881. În spațiul dintre cerc și marginea medaliei, marcat printr-o bordură, sunt înfățișate episoade din războiul neatârării: podul peste Dunăre de la Turnu Măgurele, pe care a trecut armata română, vederea unor orașe de pe malul drept al Dunării, primirea cu flori a armatei victorioase, arcuri de triumf și clădirea mitropoliei în fața căreia mitropolitul binecuvintează pe ostașii biruitori³ (fig. 2b).

Toate realizările de după 1877 au la bază victoriile din timpul războiului de independență. Dând un nou imbold dezvoltării economice și sociale, războiul de independență a exercitat o profundă înrăurire asupra întregii evoluții istorice a României.

La două decenii de la proclamarea independenței, prin contribuția locuitorilor orașului Ploiești, s-a ridicat un monument în amintirea participării Batalionului 2 Vânători la luptele din Bulgaria. Cu această ocazie a fost bătută o medalie din bronz, cu diametrul de 65 mm, după macheta gravurului Carniol fiul. Pe avers este imprimată efigia regelui Carol I și legenda circulară: DOMNUL ROMÂNIEI ȘI MARELE CĂPITAN. CAROL I. REGELE ROMÂNIEI INDEPENDENTE. 1877-1878. 1881-1897 (fig. 3a).

Reversul medaliei are reprezentat în câmpul central monumentul eroilor inaugurat în 1897, iar pe margine o legendă circulară pe 5 rânduri: ÎNTRU GLORIA ARMATEI ROMÂNE DIN 1877-1878 SPRE AMINTIREA BATAL. 2 VÎNĂTORI DIN 1877-1878. PLOEȘTENI ȘI ȚARA RECUNOSCĂTORE. COMITETUL DE ACȚIUNE (fig. 3b).

Cu ocazia sărbătoririi unui sfert de veac de la dobândirea independenței și cucerirea ei pe câmpul de luptă (1902) s-au desfășurat o serie de manifestări animate de înalte simțăminte patriotice. La această aniversare s-a hotărât ca drapelele, stropite odinioară cu sângele eroilor și încununate cu laurii victoriei în 1877-1878, să fie depuse la Arsenalul Armatei din București, în semn de adâncă prețuire, spre a fi păstrate pentru generațiile viitoare⁴.

Tot cu acest prilej s-au bătut mai multe medalii și plachete. În colecția noastră se află o medalie din aluminiu (40 mm), bătută de librăria Petroff din Bârlad. Pe avers sunt imprimate efigiile acolate ale familiei regale cu legenda circulară REGELE CAROL I SI REGINA ELISAVETA (fig. 4 a). Pe revers este reprezentată stema țării pe o panoplie de arme și drapele, cu o legendă circulară pe două rânduri: GLORIOSEI ARMATE ROMÂNE. JUBILEUL DE 25 DE ANI A RESBOIULUI JNEPENDENȚEI ROMÂNIEI. 1877 – 1902 (fig. 4 b).

În anul 1907 s-a ridicat, la Turnu Măgurele, un monument închinat eroilor căzuți pe câmpiile Bulgariei. Monumentul a fost clădit cu fondurile strânse de la cetățenii teleormăneni, de către Comitetul Militar, prezidat de colonelul Solacolu, comandantul Regimentului 20 Teleorman. Cu ocazia inaugurării acestuia s-a bătut o medalie având pe avers macheta monumentului, reprezentând un dorobanț care ține în mâna stângă pușca rezemată de picior, iar cu mâna dreaptă arătând spre locurile unde s-au dus luptele; pe soclul monumentului este redat un vultur cu aripile desfăcute, iar pe lateral două tunuri din timpul războiului. Deasupra, în legendă circulară, este inscripționat textul: ÎN AMINTIREA EROILOR CĂZUȚI PE CÂMPIILE

³George Buzdugan, Gheorghe Niculiță, *op. cit.*, p. 69-70

⁴M. Dogaru, *op. cit.*, p.150

BULGARIEI, iar în exergă, o stea cu cinci colțuri (fig. 5a). Pe revers, între două ramuri de laur este încadrată placa aplicată pe soclul monumentului, pe care figurează o legendă cu 11 rânduri (fig. 5b). Medalia este bătută în bronz, cu diametrul de 56 mm, după macheta gravurului Carniol fiul.

Aceeași medalie s-a bătut și în varianta populară cu toartă, din bronz, cu diametrul de 29 mm (fig. 6 a și b).

Un alt monument, ridicat în cinstea eroilor doljeni, este cel de la Craiova. Construit prin subscripție publică în anul 1912, acesta este gravat și pe unele medalii și plachete emise cu prilejul inaugurării. Pe aversul medaliei din colecție sunt redată în cerc efigiile acolate ale familiei regale și legenda circulară: CAROL I. DOMN ȘI PRIMUL REGE AL ROMÂNIEI. ELISAVETA REGINA ȘI MAMA RĂNIȚILOR (fig. 7 a). SCHIMBĂ LOCUL - Medalia cu toartă, modelată în bronz, are diametrul de 33 mm și este realizată după macheta gravurului Carniol.

Medalia are pe revers macheta monumentului, cu legenda circulară ÎN AMINTIREA RĂZBOIULUI DIN 1877-1878, iar în exergă, pe două rânduri, sunt menționate anul și localitatea (fig. 7 b).

În 1928, sărbătorindu-se 50 de ani de la reintegrarea Dobrogei, ca urmare a aplicării tratatului de la Berlin, se emit mai multe medalii. Una dintre ele are pe avers, în prim plan, efigia cu regelui Mihai, iar în planul doi cinci scuturi cu stema țării și stemele județelor din Dobrogea. Pe margine este o legendă circulară pe două rânduri: ANIVERSAREA REALIPIREI DOBROGEI. 1878-1928. LIBERTATE. DREPTATE. CULTURĂ ROMÂNEASCĂ (fig. 8 a). Pe reversul medaliei se află legenda circulară REGII ROMÂNIEI LIBERATORI APĂRĂTORI ȘI OCROTITORI AI DOBROGEI și efigiile afrontate ale lui Carol I și Ferdinand, sub care sunt înscrise anii 1878, 1913, respectiv 1916, 1918 (fig. 8b). Medalia, bătută în bronz după macheta lui Huguenin, are diametrul de 50 mm.

Scurta prezentare a celor opt medalii românești din colecția Muzeului Județean Vâlcea având ca tematică războiul de independență, evidențiază în primul rând, bogăția și diversitatea pieselor. Medaliile sunt remarcabile și ca realizare artistică, gravorii reușind să prezinte cât mai expresiv, într-un spațiu restrâns, aspectele cele mai importante. Cercetarea sub raport artistic a medaliilor poate să constituie, atât pentru medalist cât și pentru istoricul de artă, o interesantă temă de studiu.

Având în vedere cele arătate mai sus, credem că este necesară întocmirea și publicarea unui catalog al colecției de medalii a muzeului, care să se constituie într-un instrument de lucru pentru specialiști și într-un mijloc de informare pentru publicul larg, cât și valorificarea expozițională a pieselor din colecție.

Summary

I presented a number of eight commemorative medals from the collection of the Vâlcea County Museum dealing with the war for Independence of Romania (1877 - 1878).

Fig. 1.a

Fig. 1.b

Fig. 2.a

Fig. 2.b

Fig. 3.a

Fig. 3.b

Fig. 4.a

Fig. 4.b

Fig. 5.a

Fig. 5.b

Fig. 6.a

Fig. 6.b

Fig. 7.a

Fig. 7.b

Fig. 8.a

Fig. 8.b